Deloitte.

Accountantsverslag 2021

Gemeente Nijmegen

12 april 2022

Deloitte.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
www.deloitte.nl

Aan de gemeenteraad
van de gemeente Nijmegen
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Datum
12 april 2022

Ons kenmerk
2204245074/CVD

Behandeld door
B. Blomjous MSc RA
06 8355 5440
BBlomjous@deloitte.nl

drs. J.J. Zuidema RA
06 5261 5738
JZuidema@deloitte.nl

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2021 van de gemeente Nijmegen. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2021 van de gemeente Nijmegen.

Tevens willen wij een woord van dank uitspreken voor alle inspanningen van de ambtelijke organisatie in de aanloop naar en tijdens de uitvoering van onze controle. Ondanks de nieuw vastgestelde (grond-) exploitaties Winkelsteeg en Stationsomgeving en de forse toename van het aantal SiSa-regelingen zijn we er met elkaar in geslaagd de controle binnen de vooraf gestelde deadlines te realiseren. Wij hebben een constructieve samenwerking ervaren.

Bij de jaarrekening 2021 van de gemeente Nijmegen hebben wij een goedkeurende controleverklaring verstrekt

De jaarrekening 2021 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Nijmegen. Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor het getrouwe beeld en de rechtmatigheid verstrekt.

Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 21 oktober 2021 en met ons auditplan van 14 oktober 2021, dat is besproken in uw auditcommissie.

Wij bespreken onze bevindingen met de auditcommissie

Wij bespreken deze rapportage graag tijdens de bijeenkomst met de auditcommissie op 11 mei 2022 en beantwoorden dan ook uw eventuele vragen. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de wethouder financiën, de stadscontroller, de concernmanager financiën en een vertegenwoordiging van de ambtelijke organisatie.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte, behoudens M&A Diensten, zijn de 'Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020' gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing. Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NWE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting 4

- Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen 5
- Onze belangrijkste conclusies als basis voor de controleverklaring 9

Bevindingen jaarrekening 12

- De financiële positie van uw gemeente 13
- Belangrijkste bevindingen uit onze controle 19

Interne beheersing 26

- Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing 27

Overige aangelegenheden 29

- Overige aangelegenheden 30

Bijlagen 33

- Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen 34
- Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle 35
- Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen 36
- Bijlage B1 - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2021 37
- Bijlage B2 - Bevindingen controle SiSa-bijlage Tozo 2021 38
- Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging 40

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Getrouwheid en rechtmatigheid	• Wij hebben een goedkeurende controleverklaring verstrekt voor het getrouwe beeld en rechtmatigheid van de jaarstukken. • De gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 8,8 miljoen respectievelijk € 26,4 miljoen. • De PGB-bestedingen zijn door uw gemeente (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SV). De accountant van de SVG heeft van rechtmatigheidsafwijkingen een controleverklaring met beperking verstrekt bij de verantwoording 2021. De gemeente Nijmegen heeft zelf aanvullende werkzaamheden verricht om de rechtmatigheid van de bestedingen vast te stellen. Na deze werkzaamheden resteert een onzekerheid van € 3,5 miljoen. • Het totaal van de onzekerheden bedraagt € 3,5 miljoen valt binnen de goedkeuringstolerantie van € 26,4 miljoen. Er is geen sprake van ongecorrigeerde fouten.
Financiële positie	• De financiële positie ultimo 2021 is verbeterd ten opzichte van 2020. • Het weerstandsvermogen is door het college ingeschat op € 157,3 ultimo 2021 (2020: € 109,3 miljoen). De weerstandscapaciteit is hoger dan de door de gemeente Nijmegen onderkende en aanwezige risico's van € 136,6 miljoen (2020: € 98,0 miljoen). • Uw jaarrekening toont wat betreft de baten en lasten een verschil tussen de begroting en realisatie, en kent een voordelig rekeningresultaat voor mutaties in de reserves van € 50,3 miljoen ten opzichte van een begroot voordelig resultaat van € 5,0 miljoen. Tussentijds is door uw raad besloten om € 31,2 miljoen toe te voegen aan de reserves en € 21,4 miljoen te onttrekken, zodat het positieve financiële resultaat over 2021 uitkomt op € 40,5 miljoen waar een resultaat begroot was van € 3,0 miljoen negatief.
Welke verbeteringen zien wij?	Wij zien dat uw gemeente de volgende verbeteringen heeft gerealiseerd: • Bij de totstandkoming van de besluiten rondom de ontwikkeling van Winkelsteeg en het Stationsgebied zijn wij in een vroegtijdig stadium meegenomen in de besluitvorming. Dit heeft ertoe geleid dat ondanks de complexiteit en omvang van beide exploitaties we met elkaar tijdig de complexe verantwoordingsvraagstukken hebben kunnen duiden en oplossen. • De verantwoording over en interne controle van de SiSa-bijlage zijn verder verbeterd ten opzichte van vorig jaar. Ondanks een sterke toename van het aantal regelingen is het controleproces soepel verlopen. Dit geldt ook voor de verantwoording en interne controle van het sociaal domein en van de Tozo-regeling bij het organisatieonderdeel W&I. Het proces, de uitvoering en de (interne) controle zijn van een voldoende gedegen niveau om onze externe controle te kunnen verrichten. • De gemeente Nijmegen besteedt op een goede manier aandacht aan de thema's fraude en integriteit, en treedt daarover tijdig met ons in contact.
Opstel- en controleproces	• Medio 2021 hebben wij met de ambtelijke organisatie het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2020 geëvalueerd. Naar aanleiding hiervan zijn waar nodig aanscherpingen doorgevoerd in het interne 'draaiboek' voor het opstelproces en de werk- en planningsafspraken voor de jaarrekeningcontrole. Met deze aanpassingen is het proces geoptimaliseerd en is de jaarrekeningcontrole binnen de afgesproken planning afgerond. Medio 2022 evalueren wij wederom het proces om te bepalen op welke terreinen/aspecten verdere verbeteringen mogelijk zijn.

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Grondexploitatie	• Voor de grondexploitatie hebben wij het proces, de dossiervorming en de onderbouwingen beoordeeld waarop het management de geactualiseerde schattingen heeft gebaseerd. Wij hebben onder andere de realisatie en de geactualiseerde schattingen ultimo 2021 versus de schattingen in de jaarrekening 2020 geanalyseerd ('backtesting'). Tevens hebben wij voor de nieuwe grondexploitatie opzetten (Winkelsteeg en Stationsgebied) de ingerekende kosten en opbrengsten gestaafd aan de hand van externe bronnen. • Op 24 november 2021 zijn de exploitatieplannen van Winkelsteeg en Stationsgebied door uw raad vastgesteld. Hoewel hiermee aan het college een mandaat is gegeven om binnen het beschikbaar gestelde budget tot uitvoering te komen van beide gebieden zijn de hieraan gestelde kaders veelal nog op hoofdlijnen vormgegeven en zijn kosteninschattingen normatief bepaald. De komende jaren zullen beide plannen concreter worden en zullen nadere keuzes gemaakt worden. Wij adviseren uw raad om concrete afspraken te maken met het college wie welke besluiten mag nemen. Het is hierbij van belang een evenwicht te vinden tussen de kaderstellende en controlerende taken van de raad en het behouden van 'slagkracht' bij de uitvoering van deze majeure projecten. • Nijmegen is een sterk groeiende stad waarvan de recent vastgestelde planexploitaties mooie voorbeelden zijn. Om deze grote ambities te kunnen realiseren en (tussentijds) verantwoording af te kunnen leggen over het gevoerde beleid is het belangrijk om ook de komende jaren 'in control' te blijven. Wij zien op dit moment dat ambities niet altijd gerealiseerd kunnen worden. Dit uit zich bijvoorbeeld in het structureel niet behalen van ingerekende kavelverkopen. Wij adviseren u te inventariseren welke capaciteit en deskundigheid benodigd is, om de geplande investeringen in de grondexploitaties en in de bovenwijkse voorzieningen tijdig te kunnen realiseren. Het is daarbij tevens relevant de arbeidsmarkt in ogenschouw te nemen, omdat gezien de krapte op de arbeidsmarkt mogelijk functies niet altijd ingevuld kunnen worden wat mogelijk leidt tot een noodzakelijke prioritering in ambities, dan wel tot meer inhuur van derden. • Zoals in het raadsbesluit van Winkelsteeg en Stationsgebied opgenomen is door uw raad aan het college gemandateerd een invullingsbesluit te nemen ten aanzien van investeringsbijdragen-/-kredieten. Middels de jaarrekening is door het college een nadere splitsing gemaakt tussen ontwikkeling van materieel vaste activa en grondexploitaties. Dit leidt er toe dat diverse grote investeringen zoals de ontwikkeling van het Stationsplein centrumzijde géén onderdeel uit maken van de grondexploitatie maar een separaat investeringskrediet vormen. Bestedingen die gedaan worden ten behoeve van materieel vaste activa zullen wanneer kosten gemaakt worden op de balans worden geactiveerd en over de looptijd worden afgeschreven. Bij overschrijding van een investeringskrediet is een raadsbesluit noodzakelijk. • De rioleringsuitgaven behorend tot het plan Waalsprong worden uit de grondexploitatie gehaald indien deze er toe leiden dat er sprake is van negatieve resultaten. Als gevolg van de positieve ontwikkelingen binnen de grondexploitatie zijn voor een bedrag van € 12,1 miljoen aan rioleringsuitgaven aanvullend toegerekend aan de grondexploitatie. Dit betekent dat deze kosten niet langer uit de rioolheffing gedekt hoeven te worden.
Kwaliteit verslaggeving	• De jaarstukken voldoen aan de verslaggevingsvoorschriften zoals deze volgen uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). • Wij merken op dat doelstellingen in de begroting veelal niet concreet zijn geformuleerd waardoor het niet mogelijk is om de in de jaarrekening toe te lichten in hoeverre beleidsdoelstellingen zijn gerealiseerd. De toelichting in de jaarrekening beperkt zich daardoor veelal tot een uitleg over uitgevoerde werkzaamheden voor de beschikbare middelen maar het is daardoor niet inzichtelijk hoe de voortgang van beleidsdoelstelling zich verhoudt tot de uitputting van de beschikbaar gestelde middelen. Wij moedigen uw college aan om beleidsdoelstellingen in de begroting concreter te formuleren. In uw begroting 2021 zijn in dit kader de eerste stappen gezet (doelenboom).

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Realiteitsgehalte begroting	• Uit het overzicht van baten en lasten over 2021 blijken afwijkingen c.q. volumeverschillen in zowel de lasten, baten als saldi. Deze afwijkingen in combinatie met de absolute omvang en de oorzaken van het voordelig resultaat van € 40,5 miljoen ten opzichte van de laatste tussenrapportage worden in het jaarverslag per programma uiteengezet. Hieruit blijkt dat het veelal gaat om incidentele voordelen op beschermd wonen (ca. € 20 miljoen) en hogere bijdragen voor de BUIG (ca. € 7 miljoen). De gemeente Nijmegen kiest ervoor dat wanneer verschillen tussen begroting en realisatie ontstaan de raad hierover te informeren maar dit niet in alle gevallen te verwerken in een begrotingswijziging. • Naast de hiervoor genoemde voordelige resultaten zien wij op de verschillende programma's eveneens veelal positieve afwijkingen die gezamenlijk optellen tot het gerealiseerde resultaat. Wij adviseren uw college in 2022 de belangrijkste afwijkingen over 2021 ten opzichte van de begroting analyseren en om zo tot realistischer tussentijds beeld te komen.
Interne beheersing	• Op basis van de interim-controle 2021 hebben wij geconstateerd dat uw college gestructureerd opvolging geeft aan de door ons geïdentificeerde verbeterpunten in de interne beheersingsmaatregelen voor de financiële verslaggeving. Onze belangrijkste bevindingen zijn met u gedeeld in onze boardletter, en zijn besproken met de auditcommissie. In het voorliggende accountantsverslag vindt u onze bevindingen naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole. • Wij trekken samen met uw gemeente op in het proces van het digitaliseren van de interim- en jaarrekeningcontrole. Tijdens onze controle zetten wij hiertoe diverse tools in, waaronder, tijdens onze controle van 2021 een digitale omgeving om documentatie aan te leveren (Deloitte Connect) en tooling om data te analyseren. Wij zullen dit in de toekomst verder intensiveren.
Sociaal domein | gevolgen corona	• De financiële impact van het coronavirus op het sociaal domein lijkt vooralsnog beperkt. De gemeente heeft tijdig en voldoende beheersmaatregelen getroffen waarmee het de financiële effecten van corona voor het sociaal domein over 2021 tot een minimum heeft beperkt. Naar de toekomst is het van belang om de ontwikkelingen binnen het sociaal domein nauwgezet te blijven volgen, omdat het mogelijk is dat bijvoorbeeld de zorgzwaarte toeneemt. • Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de coronacrisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de SiSa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd. Wij hebben hierbij vastgesteld dat de Tozo uitkeringen (circa € 8,4 miljoen) juist en rechtmatig zijn verstrekt. Tevens hebben wij vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld, geïmplementeerd en zichtbaar naleeft, waarmee ook is voldaan aan deze kwalitatieve vereiste.
Sociaal domein	• In 2022 is de controle soepel verlopen. De verantwoorde bestedingen vanuit de zorgaanbieders waren eenvoudig aan te sluiten op de financiële administratie. • De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft, evenals in voorgaande jaren, een controleverklaring met beperking bij de PGB-verantwoordingen over 2021 verstrekt. Voor de PGB-bestedingen 2021 (€ 8,6 miljoen) heeft de gemeente Nijmegen zelf onderzoek gedaan naar de getrouwheid en de rechtmatigheid van deze bestedingen. Naar aanleiding van deze werkzaamheden resteert een er onzekerheid van € 3,5 miljoen met betrekking tot de PGB-bestedingen.

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Single Information Single Audit (SiSa)	• In de jaarrekening wordt verantwoording afgelegd over de ontvangen specifieke uitkeringen door middel van de SiSa bijlage. Als gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen en een door het Rijk toenemend gebruik van specifieke uitkeringen (SPUK) is er voor 2021 sprake van een enorme toename van het aantal SiSa regelingen. Het apart verantwoorden van deze (veelal kleine subsidiebedragen) regelingen zorgt voor de ambtelijke medewerkers voor een verzwaring van de administratieve lasten en voor een verhoging van onze controlekosten. Hoewel de invloed van de gemeente Nijmegen op het aantal regelingen beperkt is, merken wij hierbij wel op dat de gestelde verantwoordingseisen leiden tot een aanzienlijke controledruk voor zowel uw ambtelijke organisatie als voor ons als accountant.
IT omgeving en Cyber-security	• Uit onze IT-werkzaamheden op de belangrijkste financiële processen blijken nog tekortkomingen in de algemene IT-beheersmaatregelen (zie ook de boardletter 2021). Deze zijn niet (in alle gevallen) adequaat ingeregeld, zowel binnen uw gemeente als in de samenwerking met ICT Rijk van Nijmegen (iRvN). Hierdoor kunnen wij niet steunen op de geautomatiseerde controles. Evenmin kunnen wij uitgaan van de functiescheidingen binnen de geautomatiseerde systemen. Wij hebben daarom extra gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd, waaronder detailcontroles. • Zoals ook in onze boardletter 2021 aangegeven adviseren wij uw college capaciteit vrij te maken voor het opvolgen van de bevindingen voortkomend uit eerdere IT-audits. • Recente ontwikkelingen in Oekraïne en Rusland resulteren in een toename van cybercriminaliteit maken duidelijk dat aandacht voor en het versterken van de cybersecurity noodzakelijk is. Dit geldt ook voor de gemeente Nijmegen, mede in het licht van de eerdere gerapporteerde tekortkomingen inzake de algemene IT-beheersmaatregelen, zoals het rechtenbeheer, het wijzigingsbeheer en het wachtwoordbeleid.
Naleving van de Europese aanbestedingsregels	• Wij constateren geen rechtmatigheidsfouten als gevolg van het niet naleven van de Europese aanbestedingsregels. Wij hebben zelfstandig controlewerkzaamheden verricht op de Europese aanbestedingsregels waarbij geen overtredingen van EU-aanbestedingsregels zijn geconstateerd.
Frauderisicoanalyse	• Uw gemeente besteedt passende aandacht aan de onderwerpen fraude en integriteit. Wij hebben vastgesteld dat u op een adequate wijze opvolging geeft aan integriteitsmeldingen. Tijdens onze controle over 2021 zijn door ons geen fraudegevallen geconstateerd.
Effecten crisis Oekraïne/ Rusland	• Begin maart 2022 is de crisis uitgebroken in Oekraïne en Rusland. De uitbraak van deze oorlog heeft geen impact op de jaarstukken 2021 en de situatie per balansdatum 31 december. Door de gemeente Nijmegen is een passende toelichting opgenomen in de jaarrekening 2021 onder de ‘Gebeurtenissen na balansdatum’. Hierin zijn mogelijke toekomstige effecten van de crisis opgenomen en toegelicht. De belangrijkste effecten hebben betrekking op de opvang van vluchtelingen, stijgende inflatie, toename van de energieprijzen etc. Deze in de jaarrekening opgenomen toelichtingen vinden wij toereikend.

Bestuurlijke samenvatting

Onze belangrijkste conclusies als basis voor de controleverklaring

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2021. Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- Het normenkader 2021, dat op 11 januari 2022 is vastgesteld door het college en ter kennisgeving aan de gemeenteraad is verstrekt.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2021 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Bij de jaarrekening 2021 van de gemeente Nijmegen hebben wij een goedkeurende controleverklaring verstrekt

Wij hebben de controle van de jaarrekening 2021 van de gemeente Nijmegen uitgevoerd en hebben een goedkeurende controleverklaring verstrekt voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid.

Wij hebben niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en het resultaat

Wij hebben tijdens onze controle geen niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd groter dan onze minimumdrempel, die van invloed zijn op het vermogen en/of het resultaat van de gemeente.

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot SiSa

Wij hebben geen controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage 2021 geconstateerd.

Wij hebben geen controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid

De in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2021, zijn in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2021.

Op basis van onze controlewerkzaamheden en de toelichting in de jaarrekening (hoofdstuk: ‘Begrotingsrechtmatigheid’) constateren wij dat de begrotingsoverschrijdingen niet meewegen in ons rechtmatigheidsoordeel.

Onzekerheden in de PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn door uw gemeente (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SV). De accountant van de SVG heeft van rechtmatigheidsafwijkingen een controleverklaring met beperking verstrekt bij de verantwoording 2021.

De gemeente Nijmegen heeft zelf aanvullende werkzaamheden verricht om de rechtmatigheid van de bestedingen vast te stellen. Na deze werkzaamheden resteert een onzekerheid van € 3,5 miljoen.

Het totaal van de onzekerheid valt binnen de goedkeuringstolerantie van € 26,4 miljoen.

Het totaal van de onzekerheden bedraagt € 7,1 miljoen valt binnen de goedkeuringstolerantie van € 26,4 miljoen.

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle geen niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd groter dan onze rapporteringsdrempel, die van invloed zijn op de WNT.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van uw gemeente. Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting op de jaarrekening 2021, onder ‘Grondslagen’.

Wij hebben het door het college en het ambtelijk management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingspraktijken geëvalueerd, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd..

Wij zijn van mening dat de verslaggevings-vraagstukken en de toegepaste inschattingen goed onderbouwd en redelijk zijn, en consistent zijn gebruikt.

Bestuurlijke samenvatting

Onze belangrijkste conclusies als basis voor de controleverklaring

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Nijmegen

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de member firms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging.

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening 2021.

De grondslagen zijn toegepast met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. De grondslagen zijn aanvaardbaar.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening.

De jaarstukken 2021 van uw gemeente bestaan uit:

- Het jaarverslag 2021 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2021 (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten met toelichting en de SiSa-bijlage).

De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over onder andere weerstandsvermogen en risicobeheersing, bedrijfsvoering en verbonden partijen) het jaarverslag.

Op basis van de Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 is de accountant verplicht bepaalde werkzaamheden uit te voeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen. Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van het college van burgemeester en wethouders in het jaarverslag, en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken, verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Bevindingen jaarrekening

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is verbeterd

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk onderscheid tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd. De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming.

Het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten over het boekjaar 2021 bedraagt € 50,3 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 9,8 miljoen aan de reserves toegevoegd, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2021 circa € 40,5 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

In het overzicht hiernaast hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen. De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2021 circa 25% van het balanstotaal (ultimo 2020: 17% van het balanstotaal) en is verbeterd ten opzichte van 2020.

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemming. Deze tussentijdse resultaatbestemming bestaat uit de onttrekkingen aan en stortingen in reserves gedurende het boekjaar. Deze mutaties in reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de eerdere politieke besluitvorming.

Wat het voorgaande concreet betekent voor uw gemeente hebben wij in het overzicht hiernaast weergegeven.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2021	2020	2019	2018
Eigen vermogen per 1 januari	**126,4**	**99,0**	**91,5**	**90,0**
Tussentijdse resultaatbestemming	9,8	-/- 6,4	2,2	3,1
Gerealiseerd resultaat	40,5	33,8	-/- 5,3	-/- 1,6
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten	**50,3**	**27,4**	**7,5**	**1,5**
Eigen vermogen per 31 december	**176,6**	**126,4**	**99,0**	**91,5**

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)	
Totale baten	907,4
Totale lasten	-/- 857,1
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten	**50,3**
Af: stortingen in reserves	-/- 31,2
Bij: onttrekkingen aan reserves	21,4
Saldo mutaties reserves	-/- 9,8
Gerealiseerd resultaat	**40,5**

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

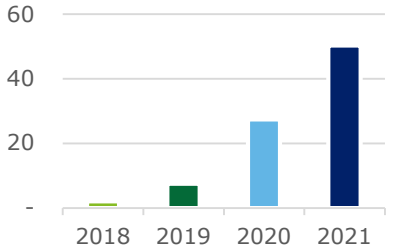
Het overzicht van baten en lasten over het boekjaar 2021 laat een voordelig gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten van € 50,3 miljoen zien, ten opzichte van een begroot voordelig saldo van € 5,0 miljoen (begroting na wijziging).

De jaarrekening 2021 sluit – na verwerking van de mutaties in reserves – met een voordelig gerealiseerd resultaat van circa € 40,5 miljoen.

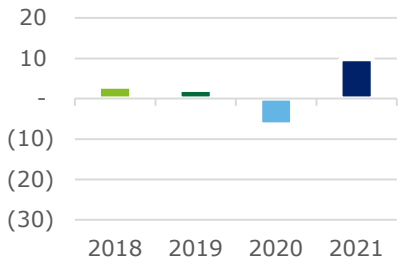
In de programmaverantwoording geeft het college per programma op hoofdlijnen een verklaring voor de gerealiseerde afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging.

De gemeente heeft de belangrijkste verschillen toegelicht en heeft de financiële impact ervan in kaart gebracht. In de paragraaf Begrotingsrechtmatigheid van onze rapportage gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en de werkelijke lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid.

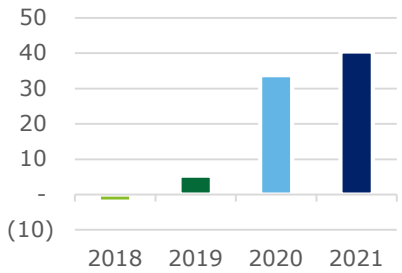
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten (x € 1 miljoen)

Mutaties in reserves (x € 1 miljoen)

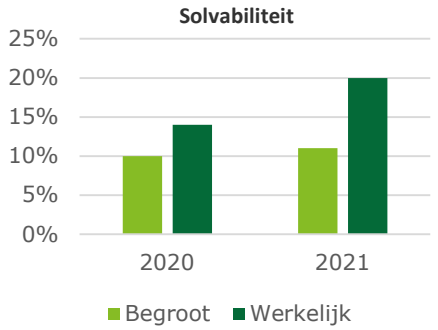
Gerealiseerd resultaat (x € 1 miljoen)

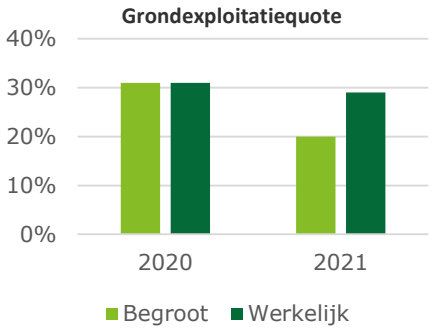

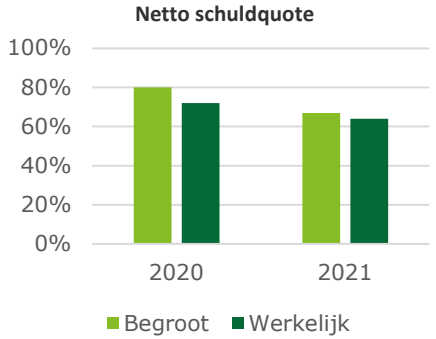
De financiële positie van uw gemeente

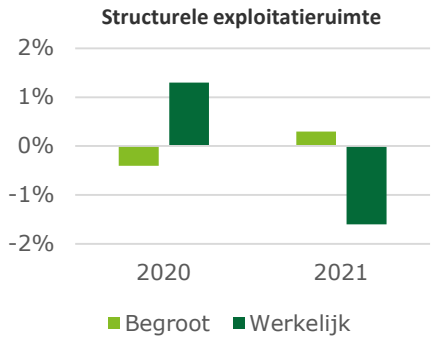
Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

Kengetallen voor gemeente Nijmegen (begroot en werkelijk over de periode 2017-2021)

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien sprake is van een forse schuld en veel eigen vermogen (totaal van algemene en bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

Grondexploitatiequote

Het kengetal grondexploitatiequote geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale baten van de gemeente. In de regel geldt hoe hoger de grondexploitatiequote hoe groter het risico dat de gemeente loopt.

Netto schuldquote

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds of provinciefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeftaan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing vaneen lening) te dekken.

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

Voorspellende waarde van uw begroting

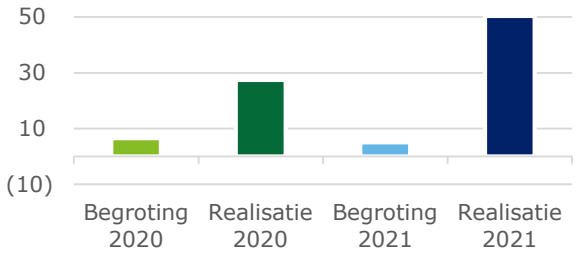
De jaarrekening 2021 sluit met een positief gerealiseerd resultaat van circa € 50,4 miljoen.

De begroting is voor uw gemeente een belangrijk sturingsinstrument. Het is een kaderstellend document waarmee de gemeenteraad financiële en beleidsmatige kaders vaststelt waarbinnen het college haar beleid en doelen kan realiseren.

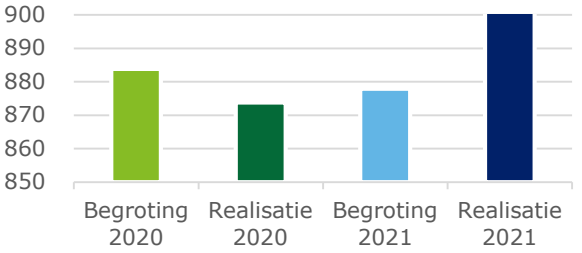
De gemeenteraad heeft de focus gelegd op het realiseren van de gestelde doelen. De realiteit hiervan lijkt echter niet altijd in balans met de beschikbare capaciteit en mogelijkheden. Hiermee is de begroting meer gebaseerd op uw politiek-bestuurlijke ambities dan op wat uw gemeente daadwerkelijk met de beschikbare middelen en capaciteit kan realiseren. Hierbij merken wij wel op dat de gemeente Nijmegen ervoor kiest dat wanneer verschillen tussen begroting en realisatie ontstaan de raad hierover wordt geïnformeerd en dit niet in alle gevallen leidt tot een begrotingswijziging.

Wij adviseren u te onderzoeken op welke wijze de realiteitsgehalte van de begroting kan worden vergroot.

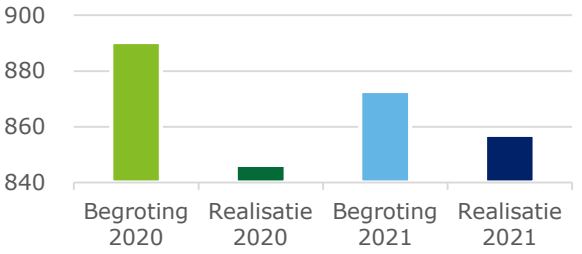
Saldo baten en lasten | Begroting vs realisatie (x € 1 miljoen)

Baten | Begroting vs realisatie (excl. mutaties reserves) (x € 1 miljoen)

Lasten | Begroting vs realisatie (excl. mutaties reserves) (x € 1 miljoen)

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

Het weerstandsvermogen is toegenomen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit op basis van de door de gemeente geschatte risico's. Beiden zijn gemuteerd in 2021; de ratio weerstandsvermogen is met 0,14 toegenomen tot 1,26 wat betekent dat de door het college onderkende risico's worden afgedekt middels weerstandsvermogen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 157,3 miljoen (2020: € 109,3 miljoen). De beschikbare weerstandscapaciteit is afgenomen ten opzichte van voorgaand jaar.

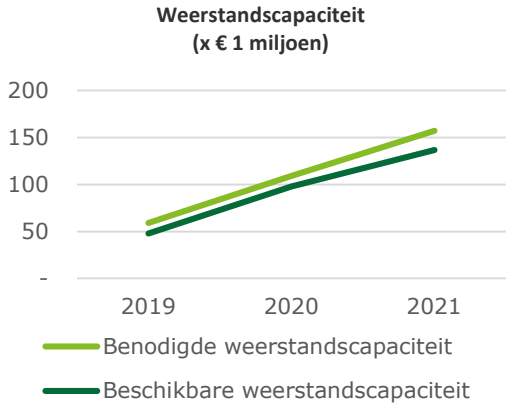
Benodigde weerstandscapaciteit

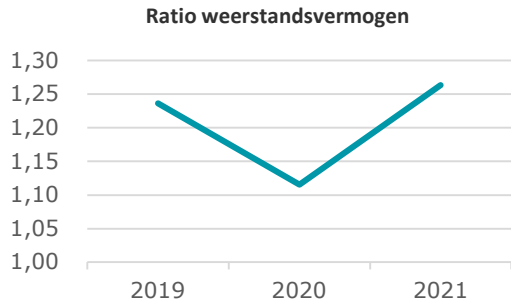
De inventarisatie van risico's – die in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' van het jaarverslag is opgenomen – geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een schatting van de kans dat het geïdentificeerde risico zich voordoet, om daarmee de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen.

Daarbij geeft het college een doorlopend inzicht in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn vervallen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de belangrijkste risico's.

Uw gemeente heeft op basis van deze risico-inventarisatie berekend wat de benodigde weerstandscapaciteit is. Het berekende bedrag voor specifieke risico's bedraagt € 136,6 miljoen (2020: € 98,0 miljoen). Ten opzichte van 2020 is hiermee sprake van een toename van de gekwantificeerde risico's.

Deze toename in de risico's is hoofdzakelijk het gevolg van de besluitvorming Winkelsteeg en Stationsgebied. Gezien de omvang van deze exploitaties gaan hier risico's mee gepaard.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

De voorraad onderhanden werk

De balanspost met de belangrijkste schattingen in de jaarrekening betreft de voorraad onderhanden werk, waaronder de bouwgronden in exploitatie (grondexploitatie). Deze balanspost is door het saldo ultimo 2021 ad € 247,8 miljoen relevant voor de accountantscontrole, maar ook door de schattingen die een rol spelen bij het ramen van de in 2022 e.v. nog te realiseren baten en lasten. De nog te realiseren baten en lasten vormen samen met de boekwaarde de basis voor de waardering in de jaarrekening, oftewel het verwachte resultaat bij afsluiting van de projecten. Dit leidt tot een voorziening indien het college verwacht dat het project verlieslatend is en tot (tussentijdse) winstneming bij een verwachte winst. Voor de waardering van grondexploitatie dient de gemeente per individueel project te bepalen of de gemeente de boekwaarde plus de in de toekomst nog te realiseren kosten en opbrengsten, naar beste schatting, terugverdient.

De gemeente Nijmegen schat ultimo 2021 in dat de totale omvang van de niet terug te verdienen kosten op de gehele grondexploitatie circa € 35,7 miljoen bedraagt (2020: € 30,9 miljoen). Hiervoor is een voorziening getroffen. Deze voorziening is geheel in mindering gebracht op de bouwgronden in exploitatie. Dit is in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording.

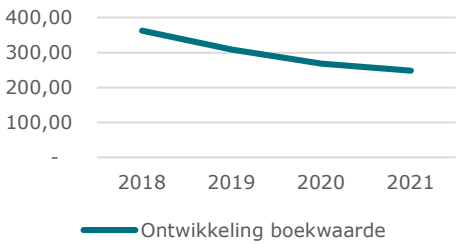
Het controleproces van de waardering van de voorraad onderhanden werk

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot vijf P's:

- Planning: is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt. Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- Programmering: in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) in de projecten, in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- Prijs: de verkoopprijzen van woningen, en dus van grond, hebben langere tijd onder druk gestaan. Deze situatie is omgeslagen in een grote vraag naar woningen en grond, waardoor de grondprijs zich in een hoog tempo in positieve zin ontwikkelt. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd en welke grondprijzen bovenwaarts moeten worden bijgesteld als gevolg van de grotere vraag en de positieve marktontwikkelingen?
- Plankosten: door de toenemende vraag naar woningen en dus naar bouwcapaciteit is sprake van een toenemende stijging van de bouwkosten. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd en welke prijzen bovenwaarts moeten worden bijgesteld als gevolg van de grotere vraag en de hierbij horende prijsontwikkelingen?
- Parameters: zijn de parameters voor kosten en opbrengstenstijgingen opportuun, beredeneerd vanuit de huidige situatie en de best mogelijke inschatting van de toekomstige ontwikkeling van de grondprijzen en de plankosten?

De 5 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in uw paragraaf 'Grondbeleid'.

Totale boekwaarde bouwgronden in exploitatie (x € 1 miljoen)

Uit deze figuur blijkt dat de boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie in 2021 is afgenomen.

De belangrijkste oorzaak hiervan is de realisatie in 2021 van waalsprong dat heeft geleid tot een afname van de boekwaarde met 31,7 mln. Daar tegenover staan investeringen in het Stationsgebied en Winkelsteeg echter zijn deze nog beperkt aangezien deze projecten zich in de opstartfase bevinden.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor het actualiseren van de grondexploitaties – vooral de uitgangspunten voor planning (fasering), programmering en prijsbeleid, maar ook de parameters voor kosten- en opbrengstenstijging en de gehanteerde rekenrente (rente-omslagmethode), hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of de veronderstellingen redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen, met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

De grondexploitaties zijn door het college voor de jaarrekening 2021 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd), en waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd, en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening noodzakelijk is.

Tussentijdse winstneming

In juli 2019 heeft de commissie BBV de notitie ‘Grondbeleid in begroting en jaarstukken’ gepubliceerd. Hierin is opgenomen dat gemeente voor tussentijdse winstneming de ‘Percentage Of Completion methode’ (POC-methode) moeten toepassen. Hierbij geldt dat gemeenten, indien aan een aantal voorwaarden is voldaan, tussentijds winst moeten nemen.

Voor het toepassen van de POC-methode is het van belang dat uw gemeente het resultaat betrouwbaar kan schatten. Ook moet er sprake zijn van verkochte grond en gerealiseerde kosten.

Op grond van de POC-methode heeft uw gemeente in het boekjaar 2021 voor € 1,1 miljoen aan tussentijdse winst genomen op de grondexploitatie (2020: € 5,3 miljoen).

Belangrijkste bevindingen inzake waardering grondexploitaties

Als onderdeel van de controle van de waardering van de bouwgronden in exploitatie voeren wij een risicoanalyse uit ter bepaling van het risicoprofiel van de individuele grondexploitaties en de hierdoor bestaande kans op een materiële fout in de waardering ervan. Hierbij betrekken wij de huidige boekwaarde, het geprognosticeerde resultaat, en de aard en omvang van de nog te realiseren baten en lasten (liggen hier bijvoorbeeld al contracten of overeenkomsten aan ten grondslag of niet).

Naast de hiervoor genoemde elementen spelen bij de risicoclassificatie van de individuele projecten ook de aard van het project, de programmering en de doorlooptijd een belangrijke rol.

Zo zorgt binnenstedelijke herstructurering normaliter voor een grotere complexiteit, doordat de gemeente de bestaande ruimte herontwikkelt en dit type projecten hierdoor (financieel gezien) gevoeliger is voor risico’s dan volledig nieuw uit te leggen locaties. Een langere doorlooptijd van de projecten zorgt voor een hoger risicoprofiel, doordat de schatting van kosten en opbrengsten van de projecten subjectiever is naarmate de doorlooptijd toeneemt.

Op grond van onze risicoanalyse hebben wij geconcludeerd dat de grondexploitaties Waalsprong, Winkelsteeg en Stationsgebied de belangrijkste projecten binnen uw gemeente zijn.

Van deze projecten hebben wij de aannemelijkheid van de nog te realiseren kosten en opbrengsten getoetst en is tevens de getroffen verliesvoorziening of de verantwoorde (tussentijdse) winstneming gecontroleerd.

Splitsing grondexploitatie en materieel vaste activa

Zoals in het instellingsbesluit van Winkelsteeg en Stationsgebied opgenomen is door de raad aan het college gemandateerd een invullingsbesluit te nemen ten aanzien van investeringsbijdragen-/-kredieten. Middels de jaarrekening is door het college een nadere splitsing gemaakt tussen ontwikkeling van materieel vaste activa en grondexploitaties.

Hoewel deze besloten zijn binnen één krediet is er verslaggevingstechnisch sprake van twee verschillende verwerkingen. Voor materieel vaste activa geldt namelijk dat aanvullend krediet benodigd is wanneer investeringen hoger uitvallen en zal dit tevens leiden tot hogere kapitaallasten in de toekomst.

In geval van een grondexploitatie dient direct een voorziening gevormd te worden indien de kosten hoger zijn dan de baten.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

In de paragraaf Grondbeleid is een nadere uitsplitsing gemaakt tussen de grondexploitatie en de ontwikkeling van materieel vaste activa.

De grootse investeringen die als materieel vast actief zijn aangemerkt binnen Winkelsteeg betreffen;

- Aanleg nieuwe Dukenburgseweg | € 13,9 miljoen
- Realisatie Sportcomplex | € 6,5 miljoen
- Verleggen Graafseweg | € 16,3 miljoen
- Park Winkelsteeg | € 6,2 miljoen
- Hoofdgroenstructuur | € 8,8 miljoen
- Stationplein Noord en Zuid | € 9,4 miljoen

De grootse investeringen die als materieel vast actief zijn aangemerkt binnen Stationsomgeving betreffen;

- Stationsplein Centrumzijde | € 99,5 miljoen hiervoor is een subsidiebijdrage van € 88 miljoen ingerekend. Hierdoor resteert een nette te activeren saldo van € 11,5 miljoen.
- Stationsplein Westzijde | € 7,2 miljoen hiervoor is een subsidiebijdrage van € 7,2 miljoen ingerekend. Hierdoor resteert een nette te activeren saldo van nihil.
- Infrastructuur Westkwartier | € 9,3 miljoen

Volledigheidshalve merken wij op dat het beoordelen van de toereikendheid van deze investeringskredieten geen onderdeel vormt van de controle van de jaarrekening. De reden hiervoor is dat betreffende kredieten nooit het resultaat van de jaarrekening kunnen raken. Voor het college is het desalniettemin van groot belang een zodanige beheersing vorm te geven dat eventuele bijsturing op deze projecten tijdig kan plaatsvinden. Daarnaast is het van belang dat uw raad hierover periodiek wordt geïnformeerd.

Riolering Waalsprong

De rioleringsuitgaven behorend tot het plan Waalsprong worden per vlek uit de grondexploitatie gehaald indien en voor zover deze er toe leiden dat er sprake is van negatieve resultaten.

Als gevolg van de positieve ontwikkelingen binnen de grondexploitatie zijn reeds in het VGP voor een bedrag van €12,1 miljoen aan rioleringsuitgaven aanvullend toegerekend aan de grondexploitatie. Dit betekent dat deze kosten in de toekomst niet langer als materieel vast actief geactiveerd hoeven te worden en daarmee niet langer uit de rioolheffing gedekt hoeven te worden.

Waalfront

Uw Gemeente heeft zich in 2018 contractueel verplicht om zorg te dragen voor het binnenhalen van subsidies voor een bedrag van €11,8 miljoen ten behoeve van Waalfront. Indien de gemeente deze subsidies niet realiseert staat de gemeente hiervoor garant. Voor € 8,2 miljoen heeft de gemeente reeds subsidies gerealiseerd. Voor het resterende bedrag van € 3,6 miljoen aan nog te realiseren subsidies zijn nog geen subsidies verkregen. De gemeente schat vooralsnog in dat deze gerealiseerd gaan worden. Echter kennen deze opbrengsten wel een hoge mate van onzekerheid.

De uitgangspunten die in de grondexploitaties en dus in de jaarrekening 2021 zijn verwerkt, zijn door ons getoetst en als aannemelijk aangemerkt

Wij hebben op grond van de door ons verrichte werkzaamheden inzake de waardering van de grondexploitaties vastgesteld dat uw gemeente:

- Beschikt over actuele ramingen van de nog te realiseren baten en lasten.
- Beschikt over een deugdelijke onderbouwing van de gehanteerde uitgangspunten in de grondexploitaties.
- Externe deskundigheid heeft ingeschakeld ter onderbouwing van de geraamde grondprijzen en grondopbrengsten.
- Een niet onaannemelijk niveau heeft bepaald van de nog te maken plan- en civiele kosten.

De uitgangspunten die in de grondexploitaties en dus in de jaarrekening 2021 zijn verwerkt, zijn door ons getoetst en als aannemelijk aangemerkt.

Verder merken wij volledigheidshalve op dat wij voor de waardering van de grondexploitatie per 31 december 2021 de per die datum vastgestelde projectkaders en genomen besluiten betrokken hebben bij de controle van de waardering. Er is geen rekening gehouden met de effecten van eventuele toekomstige, nog vast te stellen, ambities van uw gemeente.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen zijn adequaat toegelicht in de jaarrekening

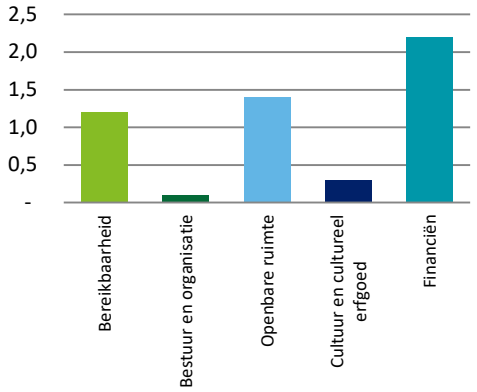
Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2021, hebben wij een controle uitgevoerd op de begrotingsrechtmatigheid. De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moet de gemeenteraad zelf nader invullen en concretiseren. Dit gebeurt met het vaststellen van de begroting en via de financiële verordening ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de lasten binnen de begroting blijven en het college belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig meldt aan de gemeenteraad, zodat zij hierover tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat het college inbreuk maakt op het budgetrecht van de gemeenteraad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV. Het overschrijden van de begroting is altijd onrechtmatig, maar hoeft de accountant niet in alle gevallen mee te wegen in zijn rechtmatigheidsoordeel. De kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen en zijn in te delen in de categorieën als genoemd in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de commissie BBV.

Voor de begrotingsrechtmatigheid moeten wij kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. In de figuur hieronder hebben wij de programma's met een lastenoverschrijding opgenomen.

Lastenoverschrijdingen (x € 1 miljoen)

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van en toelichting op deze overschrijdingen naar de analyse begrotingsrechtmatigheid zoals opgenomen in het hoofdstuk 'Begrotingsrechtmatigheid' in de jaarrekening. Hiermee legt het college aan de gemeenteraad verantwoording af over de begrotingsrechtmatigheid van de lasten over 2021. De geconstateerde kostenoverschrijdingen wegen niet mee in ons rechtmatigheidsoordeel omdat tegenover de hogere lasten ook hogere baten zijn gerealiseerd. De overschrijdingen hebben daarom geen gevolgen voor de strekking van het rechtmatigheidsoordeel in de controleverklaring.

Kredietoverschrijdingen

Kredietoverschrijdingen vereisen conform de Kadernota Rechtmatigheid van de commissie BBV – vergelijkbaar met kostenoverschrijdingen in het overzicht van baten en lasten – autorisatie van de gemeenteraad. Indien een overschrijding niet door de raad is geautoriseerd, is deze strikt genomen onrechtmatig. Afspraken hierover tussen de gemeenteraad en het college kunnen zij nader vastleggen in de financiële verordening ex art. 212 Gemeentewet. Bij de gemeente Nijmegen is geen sprake van kredietoverschrijdingen.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Fraude, integriteit, en naleving wet- en regelgeving

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving

Bij onze controle vragen wij u jaarlijks inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking kan bevatten door fraude of het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van de inschattingen, het proces dat u daarbij hanteert, en de communicatie daarover met het personeel en met de gemeenteraad. Tijdens deze gesprekken heeft uw organisatie aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne beheersingsmaatregelen voor de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute, zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat, als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten, doordat sprake kan zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen of verkeerd voorstellen van zaken, of het doorbreken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt.

Wij hebben de accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Fraude en integriteit

Jaarlijks verkrijgen wij inzicht in de integriteitsmeldingen, die wij vervolgens analyseren en bespreken met de gemeente. Wij hebben op basis van onze controle en de besprekingen geen fraudegevallen geconstateerd.

Onze conclusie is voorts dat uw gemeente op een adequate wijze opvolging geeft aan geïdentificeerde integriteitskwesties, en hierover tijdig met ons in contact treedt.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Overige bevindingen

Naleving van de Europese aanbestedingsregels

Wij constateren geen rechtmatigheidsfouten als gevolg van het niet naleven van de Europese aanbestedingsregels. Wij hebben zelfstandig controlewerkzaamheden verricht op de Europese aanbestedingsregels waarbij geen overtredingen van EU-aanbestedingsregels zijn geconstateerd.

Sociaal domein | Gevolgen corona

Wij sommen hier de belangrijkste effecten op die het coronavirus heeft (gehad) op de jaarrekening 2021 van uw gemeente:

- Waardering vorderingen: als gevolg van financiële problemen of tekorten bij debiteuren en andere soorten schuldenaars bestaat er een toegenomen risico op het niet ontvangen van vorderingen. Wij hebben de invorderingsrisico's, en daarmee de waardering van de vorderingen, gecontroleerd, en merken op dat de door de gemeente Nijmegen ingenomen positie waarbij geen sprake is van grote mutaties in de voorziening voor oninbare vorderingen onderbouwd is en geen aanleiding geeft tot bijstelling.
- Subsidieverstrekkingen: uw college is in bepaalde gevallen niet overgegaan tot het terugvorderen van subsidies (in gevallen waarin de prestatie door de effecten van/maatregelen vanwege corona niet (geheel) geleverd is). De gemeenteraad is hierover geïnformeerd. Dit houdt in dat, ondanks het feit dat de gesubsidieerde instellingen niet alle prestaties hebben geleverd, het college de subsidies op basis van dit besluit kan vaststellen en wij deze subsidies daarmee als rechtmatig vastgesteld beschouwen.
- Tozo: één van de maatregelen die het kabinet (heeft) gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de coronacrisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de SiSa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd. Uw gemeente is, ondanks een snelle invoering en de wijzigingen hierin, gedurende 2021 in staat geweest aantoonbaar te voldoen aan de gestelde rechtmatigheidseisen. Zowel uw interne controlewerkzaamheden als onze zelfstandig uitgevoerde dossiercontroles bevestigen deze uitkomst.
- De Nota verwachtingen accountantscontrole schrijft daarnaast voor dat wij een kwalitatieve toets moeten verrichten op uw beleid inzake Misbruik en Oneigenlijk (M&O) beleid voor de Tozo-regeling. Wij stellen vast dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld met daarin de getroffen intern-beheersmaatregelen, zoals de controle achteraf, en de wijze waarop u gebruikmaakt van het Inlichtingenbureau. Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente het M&O-beleid heeft nageleefd, waarmee is voldaan aan deze kwalitatieve vereiste.
- Continueren van reguliere zorg: Voor zover mogelijk hebben de zorgverleners de reguliere zorg gecontinueerd en volstaat ter zake de interne beheersing die in afgelopen jaren voldoende heeft gefunctioneerd.
- Leveren van alternatieve zorg: Voor zover zorgleveranciers de reguliere zorg niet konden continueren, mochten zij alternatieve zorg leveren. De verantwoording en afrekening hiervan vindt op dezelfde wijze plaats als de afrekening van reguliere zorg.

Wij merken op dat de gemeente voldoende (extra) interne beheersmaatregelen heeft getroffen om de zorgverlening te continueren, en de (mogelijke) financiële effecten van corona voor het sociaal domein in beeld te brengen en te beheersen. Dit blijkt uit het feit dat de zorg is gecontinueerd en de verzoeken voor en de omvang van continuïteitsbijdragen en meerkosten corona qua omvang beperkt zijn.

Een voor de controle belangrijk onderdeel hiervan is het interne controleplan inclusief een gedetailleerde uiteenzetting van de geschatte en werkelijke financiële effecten van corona op het sociaal domein voor de gemeente. De getroffen maatregelen hebben ertoe geleid dat de organisatie de extra kosten en vraagstukken heeft kunnen beperken.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Overige bevindingen

Sociaal domein | PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft – net als in voorgaande jaren – bij de PGB-verantwoordingen voor Jeugd en Wmo over 2021 een controleverklaring met beperking verstrekt. De PGB-bestedingen over 2021 bedragen circa € 8,6 miljoen.

Uw organisatie heeft de voorgaand jaar getroffen aanvullende interne beheersmaatregelen en interne controles ook over 2021 gehandhaafd c.q. uitgevoerd. In dit kader is onder andere nader onderzoek uitgevoerd bij een representatief aantal gebruikers van deze PGB-gelden. Door deze werkzaamheden resteert er nog een onzekerheid van € 3,5 miljoen inzake de PGB-bestedingen.

Sociaal domein | Jeugdzorgkosten

De jeugdzorgkosten bestaan uit de kosten voor de lokale en regionale jeugdzorg. De uitvoering van de regionale jeugdzorg is door uw gemeente belegd bij de Modulaire gemeenschappelijke regeling Centraal Gelderland. De bijdrage vaan de gemeenschappelijke regeling is bepaald op basis van een besluit door het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling.

In lijn met de landelijke trend zijn de kosten voor jeugdzorg de afgelopen jaren (fors) gestegen en de verwachting is dat deze ontwikkeling ook komende jaren nog doorzet.

Om de kosten beter in de greep te krijgen en hierin besparingen te realiseren, zijn voor de begroting 2021 en verder maatregelen opgezet en uitgewerkt. Er is bijvoorbeeld een zorgaccountmanager aangesteld die moet zorgen voor spreiding van de cliënten. Het is belangrijk dat het college de resultaten en effecten van de maatregelen nauwgezet blijft volgen, zodat tijdig bekend is in hoeverre het reëel is te verwachten dat de getroffen maatregelen daadwerkelijk leiden tot de gewenste beheersing en afname van de jeugdzorgkosten. Waar nodig en mogelijk kan uw gemeente dan tijdig bijsturen en andere en/of aanvullende beheersmaatregelen treffen.

Indien (een deel van) de kosten structureel hoger blijkt uit te vallen, dan ontkomt u mogelijk niet aan het vrijmaken van structurele middelen om de verwachte toekomstige tekorten te dekken.

Wij adviseren het college mede op basis van de voor 2022 geraamde en gerealiseerde jeugdzorgkosten te analyseren in hoeverre de maatregelen het gewenste effect hebben en of het reëel is dat de getroffen interne beheersmaatregelen leiden tot de gewenste afname van het tekort. De uitkomsten van deze analyse betrekken wij bij de interim-controle 2022.

Kwaliteit en transparantie van de jaarstukken

Bij de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat uw jaarstukken 2021 voldoen aan de vereisten uit het BBV. Wij hebben bij onze werkzaamheden de jaarstukken integraal doorgenomen en hebben daarbij – naast de verenigbaarheid van jaarverslag en jaarrekening – vanuit het belang en begrip van de gebruikers van de jaarstukken vooral gelet op de toegankelijkheid en begrijpelijkheid van de daarin opgenomen toelichtingen en analyses.

In dit kader merken wij op dat doelstellingen in de begroting veelal niet concreet zijn geformuleerd waardoor het niet mogelijk is om de in de jaarrekening toe te lichten in hoeverre beleidsdoelstellingen zijn gerealiseerd.

De toelichting in de jaarrekening beperkt zich daardoor veelal tot een uitleg over uitgevoerde werkzaamheden voor de beschikbare middelen maar het is daardoor niet inzichtelijk hoe de voortgang van beleidsdoelstelling zich verhoudt tot de uitputting van de beschikbaar gestelde middelen. Wij moedigen uw college aan om beleidsdoelstellingen in de begroting concreter te formuleren zodat in de jaarrekening een concretere invulling kan worden gegeven aan de gerealiseerde resultaten. Dit kan vervolgens de raad helpen bij het uitvoeren van haar controlerende taak.

Interne beheersing

Interne beheersing

Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle van het boekjaar 2021

Boardletter 2021, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2021 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle was primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing, voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

Voor de bevindingen van de interim-controle verwijzen wij naar onze boardletter 2021.

In de boardletter hebben wij een aantal aandachtspunten voor het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2021 benoemd. Als onderdeel van onze werkzaamheden voor de jaarrekening zijn wij nagegaan of deze aandachtspunten voldoende zijn opgevolgd. Voor zover de opvolging en/of onze controle ervan hiertoe aanleiding geven, hebben wij onze bevindingen in dit accountantsverslag bij het betreffende onderwerp verwerkt.

Memoriaalboekingen

Memoriaalboekingen zijn (correctie)boekingen die niet via de reguliere boekingsgang plaatsvinden. Deze boekingen zijn hierdoor in opzet meer risicovol en daarom besteden wij bij onze controle extra aandacht aan deze boekingen.

Wij merken op dat de gemeente niet beschikt over een proces waarbij memoriaalboekingen in functiescheiding tot stand komen. Wel zien we dat er in opzet verbeteringen zijn vormgegeven echter kan het proces nog redelijk eenvoudig doorbroken worden waardoor één enkele medewerker een boeking kan realiseren.

Uw college heeft een concreet actieplan uitgewerkt om de een digitale workflow in te richten voor het aanmaken, goedkeuren en verwerken van memoriaalboekingen. Hiermee zou invulling moeten kunnen worden gegeven aan een zichtbare inhoudelijke controle en een afgedwongen functiescheiding.

Wij onderschrijven het belang van de ontwikkelingen op het gebied van de memoriaalboekingen en dagen de gemeente uit de boekingsprocessen nog verder te standaardiseren en vereenvoudigen, waardoor het aantal memoriaalboekingen verder is te reduceren.

Evaluatie opstel- en controleproces

Medio 2021 hebben wij met de ambtelijke organisatie het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2020 geëvalueerd, en waar nodig aanscherpingen verwerkt in het interne ‘draaiboek’ voor het opstelproces en de werk- en planningsafspraken voor de jaarrekening. Met deze aanpassingen is het proces verder geoptimaliseerd en is de controle 2021 binnen de afgesproken planning afgerond.

Met het oog op verdere optimalisatie van het opstel- en controleproces van de jaarrekening merken wij het volgende op:

- Bij aanvang van de controle is de jaarrekening nog niet compleet. Gedurende het jaarrekeningcontroleproces stelt de gemeente de jaarrekening op. Hierdoor ontstaat er op het einde van de controle relatief veel druk om conform de gemaakte afspraken af te kunnen wikkelen.

Gezien de omvang van grondexploitaties willen wij gezamenlijk bekijken of het mogelijk is de controle volledig uit te voeren voor het einde van het jaar. We hebben dat dit jaar geprobeerd voor Winkelsteeg en Stationsgebied echter door de complexiteit samenhangend met het feit dat sprake is van nieuwe exploitatieopzetten is dat dit jaar niet gelukt. Met de huidige ambtelijke capaciteit vormt dit nog wel een uitdaging.

Medio 2022 evalueren wij – mede op basis van de actualisatie van de risicoanalyse voor de jaarrekening 2022 – wederom gezamenlijk het proces om te bepalen op welke terreinen/aspecten verdere verbeteringen in het opstel- en controleproces van de jaarrekening mogelijk zijn.

Interne beheersing

Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle van het boekjaar 2021

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving inclusief cybersecurity behoeft verdere aandacht

De bestaande tekortkomingen in de IT-omgeving leiden ertoe dat de gemeente en wij niet zonder meer kunnen steunen op de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Belangrijke nadelen van het feit dat niet toereikend opvolging en prioriteit is gegeven aan onze eerdere aanbevelingen, zijn onder andere:

- Uw gemeente loopt een verhoogd risico op tekortkomingen in de geautomatiseerde gegevensverwerking die bijvoorbeeld kunnen resulteren in niet-betrouwbare data c.q. cijfers en een grote(re) impact kunnen hebben indien sprake is van cybersecurity incidenten.
- Het niet zonder meer kunnen steunen op de geautomatiseerde gegevensverwerking leidt ertoe dat bij de interne controles niet zonder meer gebruik is te maken van onder andere data-analyses. De uitvoering van controles – waarbij data-analyse is ingezet – is hierdoor niet optimaal efficiënt, doordat eerst aanvullende werkzaamheden nodig zijn om de betrouwbaarheid van data/lijstwerk vast te stellen. Bovendien kan de interne controle bij maximaal gebruik van data-analyse een hogere toegevoegde waarde opleveren voor de organisatie doordat zij daarmee belangrijke inzichten kan verkrijgen en de controles ook meer risicogericht kan insteken.
- Als gevolg van het (vooralsnog) niet toereikend opvolgen van de aanbevelingen op dit gebied hebben wij ook voor de jaarrekeningcontrole 2021 niet zonder meer kunnen steunen op de geautomatiseerde gegevensverwerking. Het gevolg van deze conclusie is dat wij meer gegevensgericht werk hebben moeten verrichten, waaronder het uitvoeren van specifieke werkzaamheden om de betrouwbaarheid van data en lijstwerk vast te stellen.

Voor onze inhoudelijke bevindingen en de resterende aanbevelingen inzake de betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking verwijzen wij kortheidshalve naar onze boardletter 2021.

Ondanks de bestaande tekortkomingen in de IT-omgeving zijn wij bij de jaarrekeningcontrole in staat geweest data-analyse in te zetten als onderdeel van de controleaanpak voor de memoriaalboekingen. Hierbij hebben wij met data-analyse een diepgaande en risicogerichte analyse uitgevoerd van deze in opzet meer risicovolle boekingen. Door de inzet van data-analyse hebben wij de met gegevensgerichte werkzaamheden te onderzoeken populatie memoriaalboekingen sterk kunnen reduceren. Dit illustreert het belang en de toegevoegde waarde van een betrouwbare IT-omgeving als basis voor de inzet van data-analyse.

Overige aangelegenheden

Overige aangelegenheden

Samenvatting overige aangelegenheden en bepaalde vereiste communicaties

Omgevingswet

Binnen een week na zijn aantreden heeft de nieuwe Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening zich een groot voorstander verklaard van de nieuwe Omgevingswet en inwerkingtreding daarvan bij alle provincies, gemeenten en waterschappen in Nederland (hierna: lokale overheden). De nieuwe Omgevingswet bundelt en moderniseert de huidige wetten voor de leefomgeving. Hierbij gaat het om wet- en regelgeving over bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. Op het moment dat de Omgevingswet in werking treedt, moet elke lokale overheid zijn aangesloten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Het DSO bestaat uit een landelijke voorziening (DSO-LV), collectieve voorzieningen voor gemeenten (DSO-CG) en individuele voorzieningen van lokale overheden (hierna kortweg: DSO). Voor de burger betekent het: één loket voor het aanvragen van vergunningen, het raadplegen van de geldende regels per locatie, en op termijn informatie over de kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

Inwerkingtreding

De introductie van het DSO is een omvangrijke opgave voor het Rijk, maar ook voor de lokale overheden. Het leidt tot verschillende ontwikkel- en beheersingsvraagstukken die komen kijken bij de implementatie van een nieuwe IT-omgeving en dienstverlening van (nieuwe) IT-leveranciers. Denk daarbij aan aanpassingen in de interne processen, applicaties, interfaces en IT-controls en tevens training van medewerkers om goed aan te sluiten op het nieuwe DSO. Om de benodigde technische aanpassingen en aansluitingen te kunnen realiseren, dienen lokale overheden nieuwe afspraken met de IT-leveranciers te maken. Voor een gecontroleerd implementatieproces dienen lokale overheden dan ook uitgebreid te testen en oefenen.

Recent is de geambieerde doelstelling van inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 juli 2022 losgelaten en binnenkort bepaalt de ministerie een nieuwe datum voor inwerkingtreding. Het loslaten van deze datum is gebaseerd op de verwachting dat het gehele systeem nog niet voldoende gereed is op 1 juli 2022.

Advies

Wij adviseren u de ontwikkelingen rondom de nieuwe (nog bekend te maken) datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet nauwlettend te blijven volgen en vast te stellen in welke mate uw organisatie maar ook Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN) daarvoor gereed is. Het gaat daarbij concreet om de status en voortgang van in ieder geval de volgende aspecten:

1. De technische ontwikkeling applicatie/database van uw softwareleverancier en interfaces met uw andere applicaties;
2. Het testen van de nieuwe IT-omgeving en de aansluiting daarvan op het DSO;
3. Het inrichten en implementeren van algemene IT-beheersingsmaatregelen (‘General IT Controls’), en afspraken met en beheersingsmaatregelen voor de samenwerking met IT-leveranciers, inclusief specifieke aandacht en afspraken inzake (cyber) security en privacyaspecten;
4. Het (her)inrichten van de interne processen die worden geraakt door de Omgevingswet en de nieuwe IT-omgeving; en
5. Het verzorgen van opleiding en training van medewerkers en het gebruik maken van de oefenfaciliteiten die het DSO biedt.

Overige aangelegenheden

Samenvatting overige aangelegenheden en bepaalde vereiste communicaties

Onze communicatie met het management

Wij hebben het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen gevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving.

Wij hebben van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Nijmegen een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het college en het ambtelijk management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen tijdens het uitvoeren van onze controle.

Naar onze mening is ons bij het uitvoeren van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Bijlagen

Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van niet-gecorrigeerde controleverschillen groter dan de rapporteringstolerantie van € 8.600.000

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	N.v.t.	N.v.t.
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode		
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout: • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout: • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	**€ 0**	**€ 0**
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten: • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding, Fido, etc.): • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	€ 0	€ 0
Overige rechtmatigheidsfouten	€ 0	€ 0
Totaal rechtmatigheidsfouten	**€ 0**	**€ 0**

- Het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid is opgenomen in het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018, het Addendum Kadernota rechtmatigheid 2021 en het normenkader rechtmatigheid 2021, dat op 13 oktober 2021 is vastgesteld door de gemeenteraad.
- Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

Bijlage A2 – Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van onzekerheden in de controle.

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid rechtmatigheid betreft tevens getrouwheid: • Onzekerheid PGB bestedingen (SVB)	€ 3,5 miljoen	€ 3,5 miljoen
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	**€ 0**	**€ 0**
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid: • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding, Fido, etc.): • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid): • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	**€ 3,5 miljoen**	**€ 3,5 miljoen**

Bijlage A3 – Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van díe onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingsvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing

Bijlage B1 - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2021

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de strekking van ons getrouwheids- en rechtmatigheidsoordeel bij de jaarrekening 2021 alsook de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen.

De strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening is als volgt:
- Getrouwheidsoordeel: goedkeurend
- Rechtmatigheidsoordeel: goedkeurend

Per regeling geven wij in de volgende tabel aan of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

SiSa-code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
JenV A5	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A12B	Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen (SiSa tussen medeoverheden)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A9	Regeling specifieke uitkering Gemeente in verband met de versterking van de lokale [...] radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme 2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
FIN B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek (deel 2)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C1	Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C30	Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C43	Regeling reductie energiegebruik woningen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C56	Regeling huisvesting aandachtsgroepen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C62	Regeling specifieke uitkering kwijtschelding gemeentelijke belastingen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C64	Tijdelijke capaciteit of externe expertise 14 grootschalige woningbouwgebieden	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C99	Verzameluitkering BZK	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Subtotaal			**€ 0**	

Bijlage B1 - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2021

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de strekking van ons getrouwheids- en rechtmatigheidsoordeel bij de jaarrekening 2021 alsook de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen.

SiSa-code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal			**€ 0**	
OCW D1	Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	Volwasseneneducatie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D11	Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12A	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingenonderwijsvertragingen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW23 E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E19	Regeling specifieke uitkering uitvoeringspilots Ruimtelijke Adaptatie tweede tranche	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E21	Regeling specifieke uitkering circulaire ambachtscentra 2020 – 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E39	Incidentele specifieke uitkering Spoorzones	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E72	Incidentele specifieke uitkering Transfercapaciteit station Nijmegen Heyendaal	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers en de Tijdelijke regeling overbruggingsregeling (Tozo) _gemeentedeel 2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H8	Regeling Sportakkoord 2020–2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H9	Regeling specifieke uitkering opzet expertisecentra jeugdhulp 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Subtotaal			**€ 0**	

Bijlage B1 - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2021

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de strekking van ons getrouwheids- en rechtmatigheidsoordeel bij de jaarrekening 2021 alsook de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen.

SiSa-code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal			**€ 0**	
VWS H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H14	SPUK expertisecentra jeugdhulp	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H15	Specifieke uitkering tijdelijk vergroten van beschikbaarheid van acute jeugd-ggz capaciteit	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Nijmegen

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Nijmegen in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheids-evaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad, raadscommissie of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheids-voorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen wordt periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om het komend boekjaar teamleden bij de gemeente Nijmegen te rouleren.

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Nijmegen

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Nijmegen

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid met een (geschatte) waarde van meer dan € 100 ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Deloitte.

Onder Deloitte wordt verstaan één of meer van Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten (tezamen, de “Deloitte organisatie”). DTTL (hierna ook te noemen “Deloitte Global”) haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten zijn juridisch gescheiden en onafhankelijke entiteiten, die elkaar niet kunnen verplichtingen of binden ten aanzien van derden. DTTL en iedere DTTL member firm en aan hen verbonden entiteit is aansprakelijk voor hun eigen handelen en nalaten, en niet voor het handelen of nalaten van een andere entiteit. DTTL verleent geen diensten aan cliënten. Raadpleeg www.deloitte.com/about voor meer informatie.

Deloitte levert toonaangevende audit- en assurance-, belasting- en juridische diensten, consulting, financial advisory, and risk advisory diensten aan bijna 90% van de Fortune Global 500® en duizenden particuliere bedrijven. Onze professionals leveren meetbare en blijvende resultaten die het vertrouwen van het publiek in kapitaalmarkten helpen versterken, klanten in staat stellen te transformeren en bloeien, en de weg wijzen naar een sterkere economie, een meer rechtvaardige samenleving en een duurzame wereld. Voortbouwend op zijn meer dan 175-jarige geschiedenis, omvat het bereik van Deloitte meer dan 150 landen en gebieden. Ontdek hoe de meer dan 345.000 mensen van Deloitte wereldwijd een impact maken die ertoe doet op www.deloitte.com.

Deze communicatie bevat louter algemene informatie en noch DTTL, noch haar wereldwijde netwerk van member firms of aan hen verbonden entiteiten verleent door middel van deze communicatie professioneel advies of diensten. Voordat u een beslissing neemt of actie onderneemt die van invloed kan zijn op uw financiën of uw bedrijf, dient u een gekwalificeerde professionele adviseur te raadplegen. Geen enkele entiteit in de Deloitte organisatie is verantwoordelijk voor enig verlies dat wordt geleden door een persoon die op deze communicatie vertrouwt.

© 2022. Neem voor informatie contact op met Deloitte Nederland.